

Ing. Katarína Heretiková, PhD.
Katedra humanitných vied
Stavebná fakulta
Slovenská technická univerzita v Bratislave

Ing. Ctibor Pilch, PhD.
Katedra bankovníctva a medzinárodných financií
Národohospodárskej fakulty
Ekonomickej univerzity v Bratislave

Úvod do problematiky etiky vo financiách.

Slovo etika pochádza z gréckeho slova *éthos*, ktoré označuje obyčaj, zvyk, mrav, spôsob správania. Aristoteles týmto názvom pomenoval učenie o mravnosti, ale súčasne i mravnosť ako takú. Dnes predstavuje filozofickú disciplínu, ktorá sa zaoberá skúmaním morálky. Niekedy sa nazýva aj praktickou filozofiou, pretože odvodzuje praktické pravidlá pre konanie ľudí. Pomáha ľuďom riešiť praktické otázky typu :

Čo je správne?

Čo by som mal urobiť?

a podobne.

Etika neposkytuje len vedomosti o morálke, ale aj sprístupňuje človeku pomocou etických kategórií morálny poriadok ľudského konania a súčasne kriticky analyzuje existujúce morálne normy a predstavy. Sama nastoľuje určité normy a ideály správania. Presadzuje myšlienky o tom, čo má byť, čo je správne, čo je dobré, čo je spravodlivé a naopak.

Jej hlavným cieľom je nájsť základné princípy, ktoré by ľuďom umožnili jednoznačne odlíšiť dobro od zla, správne od nesprávneho, morálne od nemorálneho.

Úlohou je teda, ako sa zdá, nájsť také univerzálne kritérium, ktoré by za každých okolností malo kvalitu morálneho zákona.

Základné etické prístupy v ekonomike a podnikaní vôbec boli formulované už pred storočiami.

V uplynulých desaťročiach týmto etickým prístupom bola v mnohých krajinách sveta venovaná mimoriadna pozornosť hlavne v dôsledku zmien v ľudskej spoločnosti ako takej, ale i ako dôsledok konania a postojov hospodárskych subjektov.

Podnikateľská etika skúma konflikt medzi ekonomickými a etickými kritériami, medzi individuálnymi a všeobecnými záujmami, medzi princípom maximalizácie zisku a princípom dobra a spravodlivosti.

V odbornej literatúre sa spravidla definujú tri úrovne podnikateľskej etiky.

1. Makroúroveň

Dominantný vplyv na rozvoj etického správania v ekonomike a podnikaní na tejto úrovni má činnosť vládnych orgánov, legislatíva a súdnictvo, úroveň rozvoja demokracie, verejná mienka a pod.

Na tejto úrovni ide o stanovenie základného etického rámca, v ktorom sa uskutočňuje hospodárska činnosť, o otázky sociálnej politiky, finančnej a daňovej politiky, vytýčenie priorít z hľadiska orientácie hospodárstva.

Na tejto úrovni patrí najdôležitejšia úloha štátu. Štát svojimi rozhodnutiami pripravuje pôdu pre etické, alebo neetické správanie podnikov. Jeho úloha pri tvorbe legislatívy, ktorá by mohla pôsobiť v prospech etiky, je nezastupiteľná.

2. Mezoúroveň

Na tomto stupni ide o vzájomný prienik etiky a ekonomiky na úrovni podniku, či organizácie. Je evidenté, že je to práve podnik, kto najviac ovplyvňuje rozvoj podnikateľskej etiky.

Implementácia etiky na tejto strednej úrovni je spravidla inštitucionalizovaná.

Najčastejšie využívanou formou je etický kódex podniku.

V etických kódexoch podniky riešia prevažne vzťah zamestnanca a zamestnávateľa, vzťahy k ekonomickým partnerom, klientom, akcionárom, ale aj k iným zainteresovaným subjektom.

Aj keď mnohé aktivity podniku sa môžu považovať len za prejav bontónu a etikety, už len fakt, že firma rešpektuje obyčaje a zvyklosti, vytvára dojem férovej firmy, založenej na rešpektovaní a dodržiavaní zásad slušnosti a poctivosti v podnikateľských aktivitách.

3. Mikroúroveň

Mikroúroveň predstavuje jednotlivec ako subjekt pôsobiaci v sfére ekonomiky, či už ako podnikateľ, zákazník, menežér, akcionár .

Predpokladá sa, že človek sám nesie zodpovednosť za svoje ekonomické aktivity. Jeho individuálne rozhodovanie a konanie v profesijnej, alebo podnikateľskej činnosti je ovplyvňované nielen jeho vedomostnou úrovňou, ale aj systémom jeho subjektívnych hodnôt, postojmi a motívmi.

Jeho celková hodnotová orientácia sa utvára počas života na základe získaných subjektívnych skúseností.

Takýto súhrn jeho hodnôt a etického cítenia je často najdôležitejším momentom v procese rozhodovania v jeho praktickej činnosti.

Etika a finančný sektor.

Na tradičných finančných trhoch sa v priebehu ich dlhodobej existencie ustálil súbor istých pravidiel, vnímaných ako bežné štandardy, bez dodržiavania ktorých by finančný trh nemohol riadne fungovať.

Naproti tomu na novovznikajúcich finančných trhoch (hlavne v poslednom desaťročí) podobné pravidlá chýbali, alebo ešte chýbajú.

Postupné zapájanie nových trhov do medzinárodného rámca a hlavne účasť zahraničných investorov vedú účastníkov týchto trhov k tomu, aby sa snažili neštandardné podmienky trhu zmeniť na štandardné.

a./ Na makroúrovni predovšetkým išlo a ide o vytvorenie účinného legislatívneho rámca finančného trhu. Existenciou takéhoto rámca bolo a je koniec-koncov podmienené aj prijatie krajín či už do EÚ alebo do Menovej únie.

b./ Na mezoúrovni je dôležitým krokom vybudovanie štandardnej inštitucionálnej infraštruktúry, slúžiacej účastníkom trhu – investorom, emitentom, obchodníkom s cennými papiermi, bankám a podobne.

c./ Na mikroúrovni je dôležitý spôsob fungovania finančného trhu, ktorý je daný nielen legislatívou a inštitucionálnou infraštruktúrou, ale aj spôsobom správania sa účastníkov trhu.

A práve v tejto oblasti sú skryté pravdepodobne najväčšie rezervy.

Hlavne v posledných rokoch si však začína uvedomovať najmä vrcholový menežment finančných inštitúcií nutnosť implementácie etiky do podnikateľských aktivít.

Jedným z najvýznamnejších a najznámejších spôsobov implementácie a inštitucionalizácie etiky do podnikania je etický kódex firmy.

Použitá literatúra:

Klopfer,M.,: Etikapodnikania, Bratislava, SPN 1995

Luknič, A.S.,: Štvrtý rozmer podnikania – etika.,Bratislava,
Slovak Academic Press 1994

Remišová,A.,:Etické kódexy, Bratislava, Ekonóm 1998

Remišová, A.,: Podnikateľská etika, Bratislava, Ekonóm 1997

Remišová, A.,: Etika a ekonomika, Bratislava, Ekonóm 2004

Liška,V.,Lachkovič,R., Nováková,J., Zumrová,J.: Kolektivní investování,
Praha: Bankovní institut, 1998

Anzenbacher,A.: Úvod do etiky, Praha, Zvon 1994